

СТРУКТУРНІ (СКЛАДЕНІ) ТИПИ ДАНИХ. МАСИВИ.

ОДНОВИМІРНІ МАСИВИ

Всі типи мови С++ поділяються на категорії:

- фундаментальні (основні) типи, їх ще називають прості (скалярні) типи;
- вказівники;
- структурні типи;
- класи.

Фундаментальні типи в свою чергу поділяються на:

- дискретні: int (цілі числа), char (символи), bool (логічні значення);
- дійсні типи float, double числа з плаваючою крапкою оддинарної та подвійної точності;
- void.

Типи з плаваючою крапкою дозволяють визначати числа, які можуть мати дробову частину, тому їх ще називають дійсними типами.

Тип void описує порожній набір значень.

Структурні типи (user defined types – типи, які визначає користувач) – формуються за допомогою поєднання в єдине ціле значень простих типів (і, можливо, вказівників).

До структурних типів відносяться:

- регулярні типи
- масиви;
- літерні рядки (це різновид масивів, а саме одновимірні масиви символів, причому останнім символом мусить бути символ з кодом 0);
- переліки (enum);
- комбіновані типи
- структури (struct);
- об'єднання (union);
- файли;
- динамічні (в т.ч. рекурсивні) структури даних.

```
int a; // оголошення змінної а типу int
typedef int age; // визначення типу A int
age b; // оголошення змінної b типу A
```

Поняття масиву

Масив — це скінчена іменована область пам'яті, в якій зберігається група однотипних величин. Скінчена — означає відому та обмежену величину області пам'яті, яка виділяється для масиву. Іменована — означає, що масив має ім'я.

Величини, які входять до складу масиву, називаються його елементами.

Порядковий номер, за яким розрізняють елементи масиву, називають індексом.

Елементи нумеруються цілими числами, нумерація індексів завжди *починається з нуля*.

Основними відмінностями масива є:

- спільне ім'я для всіх значень;
- доступ до певного значення за його індексом;
- можливість опрацювання значень у циклі.

MACUBIL

ognobernipri a[i]

oghobernipri a[i][j]

rpulipri a[i][j]

crallipri a[i][j](K]

Одновимірні масиви

Одновимірний масив — це скінчена іменована область пам'яті, в якій зберігається група однотипних величин, що розрізняються за допомогою однієї характеристики — індексу.

Одновимірний масив *оголошується* так:

де тип_даних – тип даних елементів масива, при цьому елементами масива не можуть бути функції та елементи типу void; розмір – кількість елементів масива.

Елементи масиву нумеруються, починаючи від нуля, масив агт складається із 6-ти елементів цілого типу, індекс (номер) яких мусить мати значення від 0 до 5.

Для доступу до елементів одновимірного масива використовують

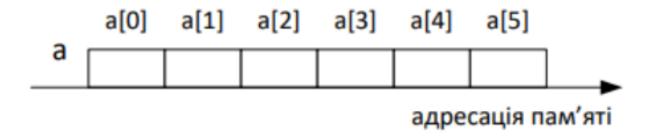
- індексну: <ім'я_масива> [<індекс>]
- адресну (вказівникову): * (<ім'я_масива> + <індекс>)

Розглянемо оголошення деяких одновимірних масивів:


```
int arr[12]; // масив 12-ти цілих чисел
double vector[15]; // масив 15-ти дійсних чисел
char test[20]; // масив 20-ти символів
```

В пам'яті одновимірний масив займає неперервну область та зберігається так, що в комірках пам'яті з молодшими адресами зберігаються елементи масиву з меншими значеннями індексів

При звертанні до елементів масиву автоматичний контроль виходу індексу за межі масиву не здійснюється — це має робити програміст.

ініціалізація

1) Кількість елементів в оголошенні масиву точно збігається з кількістю констант, вказаних у фігурних дужках:

2) Кількість елементів в оголошенні масиву більша кількості констант, вказаних у фігурних дужках:

3) Кількість елементів в оголошенні масиву можна не вказувати, але тоді має бути вказаний ініціалізатор – кількість елементів обчислюється на основі кількості констант, вказаних у фігурних дужках:

Ця команда еквівалентна наступним

```
int a[6];
a[0] = 9;
a[1] = 8;
a[2] = 7;
a[3] = 6;
a[4] = 5;
a[5] = 4;
a 9 8 7 6 5 4
a[0] a[1] a[2] a[3] a[4] a[5]
```

Змінювати значення елементів констант-масивів не можна.

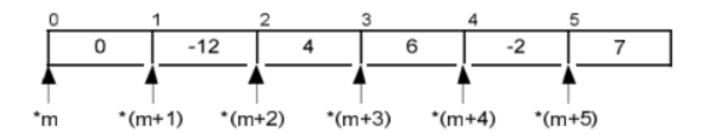
```
const int arr[5] = { 9, 3, 7, 0, 13 };
const int c[5] = { 15, 6, 54 }; //два елементи ініціалізовані нулями:
const float f[5] = { 1.5, 6, 8, 7.4, 1.15 };// масив 5 дійсних чисел
```


int
$$m[6] = \{ 0, -12, 4, 6, 2, -7 \};$$

пам'ять виділяється не лише для шести елементів масива, а й для вказівника з ім'ям m, значення якого є адресою першого елемента масива (m[0]), тобто сам масив залишається безіменним, а доступ до елементів масива здійснюється через вказівник з ім'ям m.

Дії над масивами

Всі дії над масивами виконуються по-елементно.

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
     const int n = 10;
     int a[n] = { 9, 8, 7, 6, 5 };
     int sum = 0;
     for (int i = 0; i < n; i++)
          sum += a[i];
     cout << "sum = " << sum << endl;</pre>
     return 0;
```



```
#include <iostream>
using namespace std;
int sumArr(int[]);
int main()
const int n = 10;
 int a[n] = { 9, 8, 7, 6, 1 };
 int sum = 0;
 for (int i = 0; i < n; i++)
   sum += a[i];
cout << "sum = " <<sumArr(a) << endl;</pre>
return 0;
int sumArr(int a[])
int sum = 0;
for (int i = 0; i < 10; i++)
      sum += a[i];
return sum;
```

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
     const int n = 10; // кількість елементів масиву
     int a[n]; // оголосили масив
     // введення елементів масиву
     for (int i = 0; i < n; i++) // в циклі для всіх елементів масиву
          cout << "a[" << i << "]= ? "; // вивели підказку
          cin >> a[i]; // ввели елемент масиву
     // впорядкувння масиву
     for (int i = 0; i < n - 1; i++)
          // n-1 раз шукаємо мінімальний елемент
          int imin = i; // вважаємо i-й елемент мінімальним
          for (int j = i + 1; j < n; j++)
               if (a[i] < a[imin]) // якшо поточний елемент менший
                    imin = j; // того, який вважаємо мінімальним
          // - запам'ятали його індекс
          // обмін місцями елементів з номерами і та ітіп
          int tmp = a[i];
          a[i] = a[imin];
          a[imin] = tmp;
     // виведення впорядкованого масиву
     for (int i = 0; i < n; i++)
          cout << a[i] << " ";
     cout << endl;
     return 0;
```



```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
{
    const int n = 10; // кількість елементів масиву
    int a[n]; // оголосили масив

    int Low = 6, High = 20;
    srand((unsigned)time(NULL));
    // заповнення масиву випадковими значеннями
    for (int i = 0; i < n; i++)
    {
        a[i] = Low + rand() % (High-Low + 1);
    }
    // виведення масиву
    for (int i = 0; i < n; i++)
        cout << a[i] << " ";
    cout << endl;
    return 0;
}</pre>
```

```
Microsoft Visual Studio Debug Console − □ ×

17 17 15 8 16 6 10 17 17 14
```

Передавання одновимірних масивів у функції

При передаванні масиву у функцію передається адреса його першого елемента.

Якщо кількість елементів масиву — константа, то її можна оголосити глобальною і використовувати у всіх функціях; хоча це — **поганий стиль**.

```
#include <iostream>
using namespace std;
int MultArr(int mas[], const int n);
int main()
     const int k = 5; // кількість елементів масиву
     int a[k] = {3,4,5,2,1 }; // оголосили та ініціалізували масив
     cout << "the product of array elements = " << MultArr(a, k) <<</pre>
endl;
     return 0;
int MultArr(int mas[], const int n) // функція для обчислення добутку
     int mult = 1;
     for (int i = 0; i < n; i++)
          mult *= mas[i];
     return mult;
```


Виведення елементів масива у стовпчик:

Порвернення одновимірних масивів з функції

Функція може повертати вказівник на масив чисел. Функція, що повертає вказівник на одновимірний масив, оголошується таким чином:


```
<тип_даних>* <ім'я_функції> (<тип_даних> <ім'я_масива>
   [,<тип даних2> <параметр2>], ...)
   {<тіло функції>}
// Функція для введення елементів вручну
int* inputArray(int arr[], int countelem)
                                                                   Викликати ці функції можна наступним чином
                                                                   const int countelem = 5;
     cout << "Введіть елементи масиву:\n";
                                                                   int arr[countelem], arr1[countelem];
     for (int i = 0; i < countelem; i++) {</pre>
                                                                   //генеруємо вручну
          cout << "arr[" << i << "]=";
                                                                   int* f = inputArray(arr, countelem);
          cin >> arr[i];
                                                                   //рандомно
                                                                  int* s = generateRandomArray(arr1, countelem)
     return arr;
                                                                  //або вказуючи явно діапазон
                                                                   int* s = generateRandomArray(arr1, countelem, 1, 50);
// Функція для генерації елементів випадково
int* generateRandomArray(int arr[], int countelem, int min=1, int max=20)
     srand((unsigned)time(NULL));
     for (int i = 0; i < countelem; i++)</pre>
          arr[i] = min + rand() % (max - min + 1);
     return arr;
```

Двовимірні масиви

Оголошення двовимірного масива має такий вигляд:

```
<тип_даних> <iм'я_масива> [<к-ть_рядків>] [<к-ть_стовпчиків>];
```

Кількість елементів масива дорівнює добутку кількості елементів масива за кожним індексом. Наприклад, двовимірний масив з 3-х рядків та 4-х стовпчиків (12-ти елементів) цілого типу:

Структура цього масива така:

int
$$w[3][3] = \{ \{2, 3, 4\}, \{3, 4, 8\}, \{1, 0, 9\} \};$$

Для доступу до елементів двовимірного масива використовують одну з таких форм доступу:

індексну:

```
<iм'я_масива>[<індекс_рядка>][<індекс_стовпчика>]
```

адресну (вказівникову) – переважно використовується у функціях:

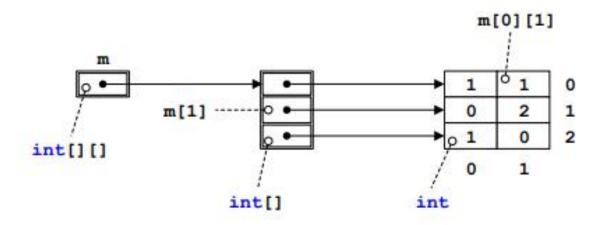
```
*(<iм'я_масива> + <iндекс_рядка> * <кількість_стовпчиків> + <iндекс стовпчика>) о
```


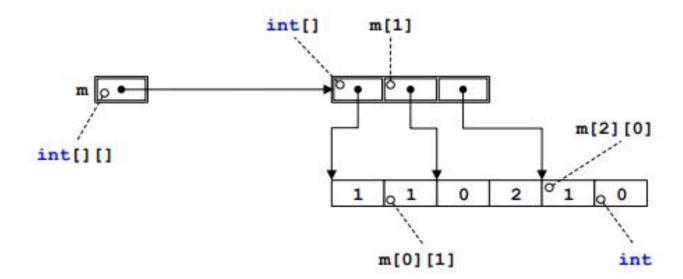

Звичайні масиви реалізовані в мові С/С++ як константні вказівники, тому m − це константний вказівник на вектор-стовпчик із трьох елементів, кожний з яких, своєю чергою, є константним вказівником на вектор-рядок із двох елементів цілого типу:

Звісно, в оперативній пам'яті немає ні рядків, ні стовпчиків. Наведений рисунок – наочний, проте не зовсім точний. Правильніше буде нарисувати розподіл пам'яті лінійно –

Ініціалізація двовимірного масиву можлива двома способами

1) матриця розглядається як *вектор векторів*, і значення елементів кожного вектора записуємо у фігурних дужках {}; при цьому кількість елементів для першої (лівої) розмірності можна не вказувати:

```
int m[][2] = { {1,1},{0,2},{1,0} };
int m[3][2] = { {1,1},{0,2},{1,0} };
```

2) матрицю трактуємо як *одновимірний масив* (утворений із рядків матриці, записаних послідовно один за одним); вказуємо загальний перелік елементів у тому порядку, в якому вони розміщені в пам'яті:

```
int m[3][2] = \{ 1,1,0,2,1,0 \};
```

Введення двовимірних масивів

або

• Введення елементів масива з клавіатури:

• Введення масива за допомогою генератора випадкових чисел:

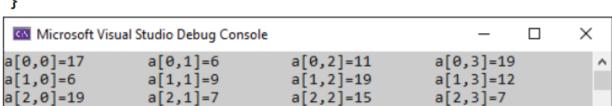
const int n = 3, m = 4;

Виведення двовимірних масивів

• Виведення елементів масива, розділених символом табуляції, по рядках

```
for (int i = 0; i < n; i++)
{
    for (int j = 0; j < m; j++)
    {
       cout << "a[" << i << "," << j << "]=" << matrix[i][j] << "\t";
    }
    cout << endl;
}</pre>
Microsoft Visual Studio Debug Console

- \( \sum \times \)
```


• Виведення елементів масива по рядках за допомогою встановлення ширини

```
for (int i = 0; i < n; i++)
{
     for (int j = 0; j < m; j++)
     {
     cout << setw(5) << "a[" << i << "][" << j << "]=" << setw(2) << matrix[i][j];
     }
     cout << endl;
}</pre>
```



```
using namespace std;
int sumArr(const int arr[4][5]);
void main() {
        розміри масива мають бути константами
   const int n = 4, m = 5;
   int b[n][m];
   //налаштовуємо генерацію випадкових чисел
   const int Low = 6, High = 20;
   srand((unsigned)time(NULL));
        ініціалізація і виведення масива
   for (int i = 0; i < n; i++) {
        for (int j = 0; j < m; j++) {
      b[i][j] = Low + rand() % (High - Low + 1); cout << setw(7) << b[i][j];
        cout << endl;</pre>
// виведення суми
cout << "Sum = " << sumArr(b);
int sumArr(const int arr[4][5]) {
   int s = 0;
   for (int i = 0; i < 4; i++) for (int j = 0; j < 5; j++)
        s += arr[i][j];
   return s;
```


ДИНАМІЧНА ПАМ'ЯТЬ. ДИНАМІЧНІ МАСИВИ.

Динамічна пам'ять (heap, купа) — це пам'ять, в якій змінні розміщуються динамічно. Основна потреба у динамічному виділенні пам'яті виникає тоді, коли розмір або кількість даних, які необхідно виділити чи використати, наперед невідомі і визначаються у процесі виконання програми.

Час життя динамічного об'єкта — це час від моменту його створення до знищення, тобто динамічно виділена пам'ять існує поки її не звільнити.

У мові C++ для виділення динамічної пам'яті використовується оператор new, який має такий синтаксис:

```
<тип_даних> *<змінна> = new <тип_даних> (<змінна>);
```

Динамічна пам'ять, виділена за допомогою оператора **new**, *автоматично не* звільняється, тому її обов'язково *потрібно звільняти самостійно*

delete [] < BKasiBHUK>

Робота з динамічними масивами відбувається за допомогою змінних типу вказівник. Після створення масива така змінна містить адресу його першого елемента.

Синтаксис оголошення динамічного одновимірного масива за допомогою оператора new такий:

Оператор new виділяє місце в пам'яті для певної кількості елементів певного типу, а адреса цієї ділянки пам'яті записується у змінну-вказівник.

Для доступу до значень елементів

індексна форма.

вказівникова форма:

```
*(<iм'я_масива> + <iндекс>)
```

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main() {
 // кількість елементів масива
 int n;
 cout << "Enter number of elements: ";</pre>
 cin >> n; // зчитати кількість елементів масива
      створення динамічного одновимірного масива
 int *b = new int [n];
      перевірка, чи масив створився
 if (b == nullptr) {
       cout << "\nMemory error!\n";</pre>
      return -1; // якщо масив не створився - вихід
       введення масива
      cout << "\n\nEnter elements:\n";</pre>
 for (int i = 0; i < n; i++) {
      cout << "b[" << i+1 << "]=";
      cin >> b[i];
        опрацювання масива
      звільнення пам'яті, виділеної під масив
 delete [] b;
 return 0;
```

Динамічні двовимірні масиви

Динамічний двовимірний масив як одновимірний

```
<тип_даних> *<ім'я_вказівника> = new <тип_даних> [кількість_елементів];
```

виділення пам'яті під масив

```
int *m = new int [rowCount * colCount];
звільнення пам'яті
```

delete [] m;

індексний спосіб:

адресний спосіб:

```
*(<im'я_масива> + <iндекс_рядка> * <кількість_стовпчиків> + <iндекс_стовпчика>)
```


Динамічний двовимірний масив як двовимірний

спочатку виділяється пам'ять для стовпчика вказівників на рядки матриці, а потім окремо на кожний рядок.

Адреси нульових елементів динамічного двовимірного масива зберігаються в допоміжному масиві, пам'ять під який потрібно виділяти завчасно

```
(індексна форма):
  <iм'я масива> [<індекс рядка>][<індекс стовпчика>]
  (вказівникова форма):
 *(*(<iм'я масива> + <iндекс рядка>) + <iндекс стовпчика>)
                       int a[rowCount][colCount]
int **a
                                            colCount-1
                                a[0][2]
                                                 a[0][colCount-1]
                                a[1][2]
                                                 a[1][colCount-1]
                          a[1][1]
                                                                        rowCount
 rowCount-1
                                              a[rowCount-1][colCount-1]
   int *a[rowCount]
```

colCount

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
using namespace std;
void main() {
 const int Low = 6, High = 20;
 int rowN, // кількість рядків
      colN; // кількість стовпчиків
 cout << "Enter rows number: ";</pre>
 cin >> rowN;
 cout << "Enter columns number: ";</pre>
 cin >> colN;
      оголошення та розміщення в пам'яті допоміжного масива
 int** m = new int* [rowN];
      // оголошення та розміщення в пам'яті основного масива
 for (int i = 0; i < rowN; i++)</pre>
      m[i] = new int[colN];
      ініціалізація елементів та виведення масива на екран
 for(int i = 0; i < rowN; i++) {</pre>
      for (int j = 0; j < colN; j++) {
            // ініціалізація
            m[i][j] = Low + rand() % (High - Low + 1);
                  індексний спосіб
            cout << m[i][j]<<"\t" ;
                                        // виведення
                  вказівниковий спосіб
            //cout << setw(5) << *(*(m + i) +
 cout << endl;
      звільнення пам'яті, виділеної під основний масив
for (int i = 0; i < rowN; i++)</pre>
      delete[] m[i];
      звільнення пам'яті, виділеної під допоміжний масив
 delete[] m;
```



```
Microsoft Visual Studio Debug Console

Enter rows number: 3
Enter columns number: 4
17 8 10 16
20 10 9 9
13 20 11 11

D:\my_work\test_ap\x64\Debug\test_ap.exe (process 1700) exited with code 0.

Press any key to close this window . . .
```

Опрацювання динамічних масивів у функціях

Динамічний масив, як і звичайний, можна передавати у функцію за допомогою вказівника на масив, масива визначеного розміру або масива невизначеного розміру. Найгнучкіший спосіб передачі масива в функцію є вказівник на масив. При передачі масива в функцію насправді передається не масив, а адреса його першого елемента.

Всередині функції багатовимірний масив сприймається як одновимірний, а його індекс формується з набору індексів багатовимірного масива.

Якщо потрібно виключити можливість зміни масива в функції, то його необхідно передавати в неї як константу.

Синтаксис заголовку функції, що отримує динамічний двовимірний масивконстанту як одновимірний, має такий вигляд:

де [] позначають необов'язковий елемент конструкції.

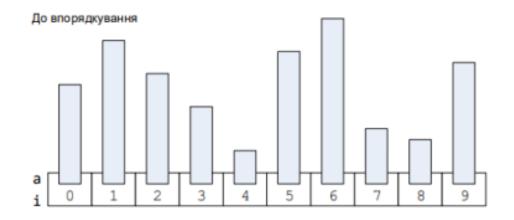
Тоді в програмі ця функція повинна викликатись так:

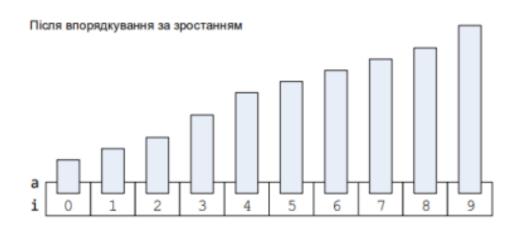
```
<iм'я_функції> (<iм'я_масива>, <iм'я_параметра>,...);
```

Сортування масивів

Сортування або впорядкування масиву — це перестановка місцями його елементів так, щоб після перестановки елементи розміщувалися в певному порядку.

Всі способи впорядкування масивів поділяють на дві категорії:

- методи внутрішнього сортування -
- методи зовнішнього сортування

Всі методи внутрішнього сортування можна поділити на два види:

- елементарні (прямі) методи
- вдосконалені методи.

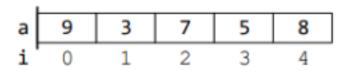
€ три основні способи прямого впорядкування

- 1) метод вибору;
- 2) метод вставки (включення);
- 3) метод обміну.

Метод вибору

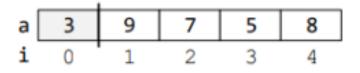

а	9	3	7	5	8
i	0	1	2	3	4

а	3	9	7	5	8
i	0	1	2	3	4

min	3
imin	1

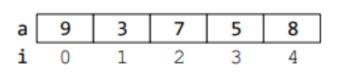

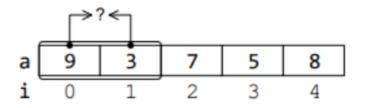
Алгоритм методу вибору

- 1. Вважати весь масив невпорядкованою частиною
- Поки невпорядкована частина масиву містить більше одного елемента, виконувати дії:
- Знайти мінімальний елемент невпорядкованої частини масиву і запам'ятати його індекс. ,
- 2.2. Поміняти місцями мінімальний та вибраний на кроці 2.1 елементи масиву.
- Перемістити початок невпорядкованої частини масиву на одну позицію праворуч

Метод обміну (бульбашки)

_					
a	9 🕶	3	7	5	8
i	0	1	2	3	4
-					
a	3	9	7	5	8
i	0	1	2	3	4

			?<		
а	3	9	7	5	8
i	0	1	2	3	4

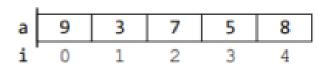
Алгоритм методу обміну (бульбашки).

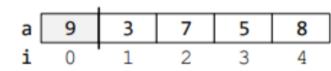
- 1. Встановити лічильник ітерацій рівним одиниці.
- 2. Поки значення лічильника ітерацій менше кількості елементів масиву, виконувати дії:
- 2.1. Встановити номер поточного елемента рівним нулю.
- 2.2. Поки номер поточного елемента менший різниці кількості елементів масиву та значення лічильника ітерацій, виконувати дії:
- 2.2.1. Якщо поточний елемент більший наступного поміняти ці елементи місцями.
- 2.2.2. Збільшити на одиницю номер поточного елемента (перейти до наступного елемента).
- 2.3. Збільшити на одиницю лічильник ітерацій (перейти до наступної ітерації).

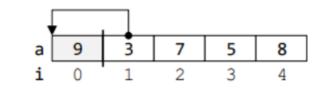
a [3	9 ♣	≯ 7	5	8
i	0	1	2	3	4
,					
a	3	7	9	5	8
i	0	1	2	3	4

а	3	7	5	8	9
i	0	1	2	3	4

Метод вставки

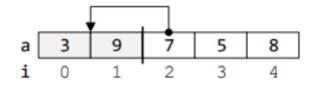

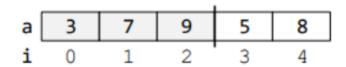

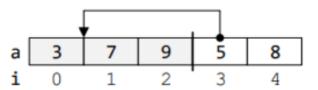

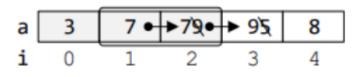

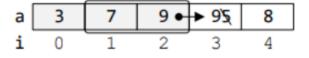
a	3	9	7	5	8	
i	0	1	2	3	4	

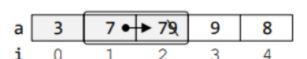

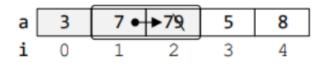

Алгоритм методу вставки:

- 1. Вважати, що перший елемент масиву належить до впорядкованої частини, а індекс, з якого починається невпорядкована частина, дорівнює 1
- 2. Поки невпорядкована частина масиву містить хоча би один елемент, виконувати дії:
- 2.1. Зберегти перший елемент невпорядкованої чистини масиву в допоміжній змінній.
- 2.2. Визначити позицію вставки збереженого елемента у впорядковану частину масиву.
- 2.3. Зсунути на одну позицію праворуч елементи відсортованої частини, які починаються з позиції вставки.
- 2.4. Вставити збережений на кроці 2.1 елемент у знайдену позицію

Дякую за увагу

Лектор:

кандидат фіз.-мат. наук, доцент Шаклеіна Ірина iryna.o.shakleina@lpnu.ua кафедра ICM, IKHI